

**ELS OBJECTIUS
DEL MIL·LENNI,
UNA EINA
DE REDUCCIÓ
DE LA POBRESA?**

ELS OBJECTIUS DEL MIL·LENNI

- Objectiu 1. Eradicar l'extrema pobresa i la fam
- Objectiu 2. Aconseguir l'educació primària universal
- Objectiu 3. Promoure la igualtat de gènere i l'empoderament de les dones
- Objectiu 4. Reduir la mortalitat dels nens menors de 5 anys
- Objectiu 5. Millorar la salut materna
- Objectiu 6. Combatre la SIDA, el paludisme i altres malalties
- Objectiu 7. Garantir la sostenibilitat del Medi Ambient
- Objectiu 8. Fomentar una aliança mundial pel desenvolupament

Per començar què són els Objectius del Mil·lenni?

Constitueixen un pacte mundial realitzat per la pràctica totalitat dels països del món (189) a l'Assemblea de Nacions Unides de l'any 2000, que expressa el seu compromís per a reduir la pobresa abans de l'any 2015.

Cada objectiu es concreta en una o més fites que suposen la concreció de l'objectiu i orienten la manera d'assolir-lo.

OBJECTIU 1. ERADICAR L'EXTREMA POBRESA I LA FAM

- Fita 1.** Reduir a la meitat, entre 1990 i 2015, la proporció de persones amb ingressos menors a 1 dòlar al dia.
- Fita 2.** Reduir a la meitat, entre 1990 i 2015, la proporció de persones que pateixen fam.

OBJECTIU 2. ACONSEGUIR L'EDUCACIÓ PRIMÀRIA UNIVERSAL

- Fita 3.** Aconseguir, per a l'any 2015, que els nens

i nenes de tot el món puguin acabar un cicle complet d'ensenyament primari.

OBJECTIU 3. PROMOURE LA IGUALTAT DE GÈNERE I L'EMPODERAMENT DE LES DONES.

- Fita 4.** Eliminar la disparitat de gènere en educació primària i secundària preferentment abans de 2005 i en tots els nivells d'educació no més tard de 2015.

OBJECTIU 4. REDUIR LA MORTALITAT DELS NENS MENORS DE 5 ANYS

- Fita 5.** Reduir en dos terços entre 1990 i 2015, la taxa de mortalitat en menors de 5 anys.

OBJECTIU 5. MILLORAR LA SALUT MATERNA

- Fita 6.** Reduir en tres quarts parts, entre 1990 i 2015, la taxa de mortalitat materna.

OBJECTIU 6. COMBATRE LA SIDA, EL PALUDISME I ALTRES MALALTIES

- Fita 7.** S'haurà detingut, i haurà començat a disminuir, l'avanç de la SIDA.
- Fita 8.** S'haurà detingut, i haurà començat a disminuir per al 2015, la incidència de la malària i altres malalties greus.

OBJECTIU 7. GARANTIR LA SOSTENIBILITAT DEL MEDI AMBIENT

- Fita 9.** Integar els principis de desenvolupament sostenible en les polítiques i programes nacionals i revertir la pèrdua de recursos mediambientals.
- Fita 10.** Reduir a la meitat, per a l'any 2015, la proporció de persones sense accés sostenible a aigua potable.

Fita 11. Aconseguir, per a l'any 2020, una millora significativa en les vides d'almenys 100 milions de persones que viuen en barraques.

OBJECTIU 8.

FOMENTAR UNA ALIANÇA MUNDIAL PEL DESENVOLUPAMENT

Fita 12. Desenvolupar un sistema comercial i financer obert, regulat, previsible i no discriminatori.

Fita 13. Tenir en compte les necessitats especials dels Països Menys Avançats.

Fita 14. Tenir en compte les necessitats especials de països aïllats del mar i les petites illes en desenvolupament.

Fita 15. Tractar amb profunditat els problemes de deute dels països en desenvolupament a través de mesures nacionals i internacionals per a que el deute sigui sostenible a llarg termini.

Fita 16. Desenvolupar i posar en marxa, en col·laboració amb els països en desenvolupament, estratègies per aconseguir un treball productiu i formal per a joves.

Fita 17. Proporcionar, en col·laboració amb les empreses farmacèutiques, l'accés a medicaments en països de desenvolupament.

Fita 18. Fer accessibles, en col·laboració amb el sector privat, els beneficis de les noves tecnologies, en especial informació i comunicacions.

Quins són els principals arguments a favor de l'estratègia dels ODM i quines constitueixen les principals crítiques que se'ls atribueixen des de la societat civil?

Principals arguments a favor dels ODM:

- Suposen unes bases mínimes de treball per a reduir la pobresa, que poden significar la salva-

ció/millora de la vida de milions de persones arreu del món.

- Els Objectius del Mil·lenni tenen el valor de ser resultat del consens de gairebé tots els governs del món (189 estats signen la Declaració final) i això els dona una legitimitat important per a ser referent de les polítiques públiques d'aquests governs i de les institucions multilaterals, mantenint fins el 2015 el tema del desenvolupament i la pobresa al món als primers llocs de l'agenda internacional. En aquest sentit, en comparació a la tendència política majoritària del panorama mundial que considera que el creixement econòmic i el lliure mercat han de portar per sí mateixos el desenvolupament dels països del Sud, els Objectius del Mil·lenni són l'oportunitat de situar el desenvolupament en el centre de les polítiques.
- Aconseguir un compromís escrit de tots aquests estats suposa dotar d'un instrument de pressió a la societat civil per a reclamar als governs el compliment dels seus compromisos internacionals per a la reducció de la pobresa, per la qual cosa constitueixen un element de pressió ciutadana de gran valor, just en l'àmbit capaç de transformar les coses. Els diferents moviments socials de tot el món que s'han reunit al voltant de la reclamació del compliment dels Objectius del Mil·lenni, s'agrupen en la coalició internacional *Crida Mundial per a actuar contra la pobresa*, formada per organitzacions de més de 100 països que representen a més de 150 milions de persones. A Espanya, la Coordinadora d'ONGD pel desenvolupament va llançar la campanya *Pobresa Zero*, que inclou 400 ONGD i organitzacions socials i l'any

2005 va organitzar una mobilització amb més de 50.000 persones contra la fam i la pobresa.

- Signifiquen un referent a partir del qual fer una anàlisi del context global que genera la situació que els Objectius del Mil·lenni pretenen pal·liar, això és, un model de desenvolupament econòmic ineficaç per a redistribuir els beneficis del creixement i incapaç de garantir un veritable desenvolupament humà sostenible.

Principals crítiques sobre els ODM:

- Parteixen d'un enfocament amb greus limitacions per a enfrontar el subdesenvolupament, doncs en lloc de centrar-se a actuar sobre les seves causes, estan orientats a pal·liar les seves conseqüències. És la lògica del funcionament del sistema econòmic, polític i social la que genera la pobresa, però els Objectius del Mil·lenni no fan referència a aquest context. Precisament, l'objectiu més relacionat amb aquest aspecte, el número 8, que parla dels canvis estructurals que han de realitzar els països rics per a l'eliminació de la pobresa, està formulat de manera genèrica i no concreta indicadors.
- En el mateix sentit que el punt anterior, si la pobresa té un origen polític, les accions per a combatre-la, han de situar-se preferentment en l'escena política. Els Objectius del Mil·lenni es presenten com un llistat de camps d'actuació inconnexos entre sí, sense una anàlisi del context global d'actuació que doni peu a una estratègia integral. Parteixen d'un enfocament tècnic i no inclouen una estratègia orientada a assolir els canvis polítics necessaris per a la consecució dels mateixos. En aquest sentit, és contradictori que es demani als governs lluitar contra la pobresa, quan al mateix temps aquests governs estan aplicant polítiques neoliberals que són les vertaderes causants de l'empobriment.
- Els objectius tradueixen una anàlisi de la realitat que es vol canviar i una visió del desenvolupament que es vol promoure, de caire economicista. Això vol dir que la pobresa es redueix a una qüestió estadística, la quantitat de persones amb menys d'un o dos dòlars al dia. Però quantificar la pobresa amb una xifra amaga la condició multidimensional i relativa de la mateixa. Per exemple, en moltes cultures la pobresa es defineix en relació a l'accés i control dels éssers humans als recursos naturals i el coneixement tradicional.
- Les persones pobres són vistes com a subjectes passius beneficiàries de les polítiques dels governs, que són els qui decideixen actuar per a cobrir les seves necessitats, en un acte de bona voluntat. S'hauria d'haver situat els Drets Humans de les persones (tots els Drets Humans, de manera indivisible) en l'origen de l'actuació pública i considerar-les com a subjectes del seu propi desenvolupament. Si els Objectius haguessin partit d'aquest enfocament, incorporarien les demandes dels moviments socials altermundistes que sostenen que *Un altre món és possible*.

I el nostre punt de vista sobre la qüestió...

Nosaltres compartim amb diferents moviments socials moltes de les crítiques sobre els Objectius del Mil·lenni i en general, pensem que

tenen greus mancances des del punt de vista de la justícia social, i que cal anar més enllà. Ara bé, pensem que els Objectius del Mil·lenni tenen el seu valor com a objectiu de mínims que ha de permetre millorar puntualment la situació de desenvolupament a algunes zones i per la seva capacitat de mobilització entre la societat civil. Això explica que formem part de la *Plataforma 2015 i més*, tot subratllant aquesta segona part del seu nom, no només perquè pensem que cal fer més, sinó també en una direcció diferent a la que marquen els ODM.

Reconeixem el valor que en termes polítics té aconseguir un acord escrit entre visions tan diverses com les representades pels 189 estats signants de la Declaració del Mil·lenni, que han sabut excloure el debat sobre el context global que els divideix (i és la mostra de les principals divergències en l'escenari internacional) per acordar les accions mínimes necessàries per a la reducció de la pobresa.

Al mateix temps, no podem deixar de denunciar que una estratègia global de lluita contra la pobresa hauria d'explorar les seves causes i desenvolupar

plans d'acció integrals, multidisciplinaris que enfoquessin les actuacions no només a fer arribar els recursos allà on no hi són sinó en el canvi dels marcs de relacions internacionals generadores de les desigualtats entre el Nord i el Sud.

Per tot això, amb aquest document volem promoure la reflexió crítica de l'actual model econòmic, polític i social, que genera la pobresa de la major part del món, més enllà dels Objectius del Mil·lenni, però agafant-los com a referència. Volem oferir algunes claus per a facilitar el debat entre les organitzacions de la societat civil i la ciutadania compromesa, amb l'objectiu de promoure l'acció per *Un altre món possible*

Quin és el grau d'acompliment 6 anys després de la cimera del Mil·lenni?

Tots els informes publicats mostren amb claredat que els Objectius del Mil·lenni corren un seriós perill de ser incomplerts en la majoria dels països del món si continuen les actuals tendències. 50 països amb una població total de 900 milions de persones estan retrocedint en una o més àrees de desenvolupament.

pament. La meitat d'aquests països pertanyen a l'Àfrica subsahariana, la regió més pobre del món.

Dins d'aquesta tendència, a nivell mundial només es compliran al 2015 dos dels Objectius: la reducció a la meitat de la pobresa d'ingressos i el percentatge de persones sense accés a l'aigua potable. I això degut als avenços que s'estan produint en algunes regions de la Xina i la Índia, les enormes xifres de població de les quals descompenen la comparació. Paradoxalment, aquests dos països no apliquen les polítiques econòmiques dictades pel Banc Mundial, sinó que mantenen una forta intervenció estatal en el control intern i extern dels seus mercats.

La discriminació de nenes i dones no es redueix o va també en augment. El nombre de dones pobres és molt superior al d'homes, i aquesta disparitat ha augmentat en la dècada passada.

Segons la valoració de l'Aliança Espanyola contra la pobresa sobre l'Assemblea de Nacions Unides de l'any 2005, que havia de fer un repàs de l'estat dels Objectius del Mil·lenni, cinc anys després de la firma dels Objectius del Mil·lenni, els governs van reiterar les promeses d'anys enrere, però no s'ha aconseguit separar la bretxa entre el discurs i la realitat.

OBJECTIU 1:

ERADICAR L'EXTREMA POBRESA I LA FAM

La fam i la pobresa són fets permanents conseqüència del funcionament habitual del sistema econòmic mundial, regit per polítiques neoliberals que no confien en la intervenció de l'Estat i sí en la liberalització del mercat per a repartir els suposats beneficis econòmics entre la població. Ara bé, a la pràctica es pot comprovar que el resultat d'a-

questes polítiques és l'exclusió de la majoria de la població mundial del repartiment de la riquesa.

Actualment, 2.800 milions de persones malviuen amb menys de dos dòlars diaris. I la majoria d'aquestes persones viuen en zones rurals i són dones. Tant els seus ingressos com la seva alimentació, depenen del consum i la venda de productes naturals. Passen fam els qui no tenen terres o els pagesos amb terrenys massa petits per a cobrir les seves necessitats.

Davant de la impossibilitat de competir contra els gegants comercials del Nord per la obligació en virtut dels tractats de lliure comerç i dels plans d'ajustament estructural de l'eliminació de les barreres aranzelàries als productes que entren del Nord, es ve produint el progressiu traspàs del control de la producció i l'accés a l'alimentació de les mans de milions de famílies camperoles a un grapat de transnacionals alimentàries i químiques. Però l'alimentació és un dret bàsic i fonamental que ha d'estar fora dels interessos econòmics i garantida per polítiques públiques amb perspectiva de gènere.

Cal apostar per un altre model d'agricultura que permeti eradicar de manera estable l'extrema pobresa i la fam, basat en el dret de les famílies camperoles al control dels recursos i un repartiment equitatiu de la terra, que faci especial incidència en la manca d'accés de les dones a la propietat de la mateixa. Segons l'Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació (FAO), aconseguir per a les dones un millor accés a la propietat de la terra i al crèdit i promoure la igualtat entre els sexes podria contribuir més a reduir la fam i la malnutrició que qualsevol dels altres Objectius del Mil·lenni, malauradament, la regulació internacional del comerç dels productes alimentaris no està en mans de la FAO sinó de la OMC.

Cal reclamar la Sobirania Alimentària dels pobles, és a dir, el seu dret a definir la seva política agrària i alimentària, prioritzant la producció agrícola local.

OBJECTIU 2:

ACONSEGUIR L'EDUCACIÓ PRIMÀRIA UNIVERSAL

Encara que els infants sense escolarització venen disminuint en termes absoluts, ho fan a un ritme massa lent com perquè s'assoleixi l'objectiu de l'ensenyament primari universal abans del 2015, i entre aquests nens sense escolaritzar, la proporció de nenes augmenta en lloc de disminuir.

En termes mundials, són uns 300 milions de nens i nenes els qui no tenen accés a l'educació,

la majoria dels quals, viuen a l'àmbit rural i són noies. Així mateix, els dos terços dels 880 milions de persones analfabetes al món, són dones.

La fam, la malnutrició i la inseguretat alimentària redueixen l'assistència a les classes i malmeten les capacitats d'aprenentatge. De la mateixa manera, l'analfabetisme i la manca de formació redueixen la capacitat d'obtenir ingressos i contribueixen a la fam i la pobresa. En aquests contextos de greus mancances de recursos i instal·lacions escolars, és freqüent que les famílies hagin d'optar entre escolaritzar les nenes o als nens i normalment les nenes porten les de perdre.

Generar les condicions econòmiques, polítiques i socials per acabar amb la pobresa, és doncs generar les condicions per a promoure l'educació universal. No obstant, aquesta no és la tendència que prima a nivell mundial. En les últimes dècades, hem passat d'un model modern universalista integrador centrat en la formació de ciutadans i on l'Estat era concebut com a garant de la igualtat d'oportunitats educatives, a un model més individualista i diferenciador, dirigit a la formació de treballadors-productors i centrat en el paper del mercat com a garant de llibertat d'elecció d'uns consumidors de serveis educatius entre ofertes diferenciades.

La privatització de l'educació és una sortida cada cop més corrent, animada pels consells del Banc Mundial i el Fons Monetari Inter-

nacional i la implicació d'empreses i càmeres industrials.

És essencial trencar amb aquesta tendència i posar de nou en el centre als governs com a principals proveïdors d'un servei social estratègic per a promoure el desenvolupament dels pobles i eliminar la pobresa.

OBJECTIU 3: PROMOURE LA IGUALTAT DE GÈNERE I EMPODERAR LES DONES.

La desigualtat de gènere és una de les més greus violacions dels Drets Humans que es produeixen a l'actualitat. Nombroses dades ho demostren: el 70% de les persones més pobres del món són dones; posseeixen menys del 10% de la riquesa global del planeta; representen les 2/3 parts de la població analfabeta; ocupen el 3% dels més alts càrrecs de decisió política...

Cal valorar com a aportació dels Objectius del Mil·lenni en aquest sentit, que inclouen una referència explícita a aquesta qüestió en el número 3, de manera que tornen a posar sobre la taula la qüestió del gènere en l'agenda internacional. Ara bé, contenen una sèrie de limitacions importants per una sèrie de motius:

En primer lloc, tal i com es defensa des de diferents plataformes associatives, la igualtat de gènere és un assumpte complex que requereix d'un plantejament multidimensional i integral, que incorpori les múltiples demandes de les organitzacions feministes i no pot rebaixar la perspectiva a l'extensió de l'Educació Universal.

En segon lloc, els Objectius del Mil·lenni no plantegen una perspectiva transversal de treball per la igualtat de gènere, ans al contrari, són contradictoris entre sí. Exceptuant el tercer objectiu, la formulació de les fites i indicadors de tots els demés evidencia la seva ceguesa de gènere. Ni tan sols hi ha referències a la necessitat de reunir dades desagregades per sexe.

En tercer lloc, existeixen una sèrie de temes de gran rellevància per a l'equitat de gènere que han estat totalment bandejats: l'eradicació de la violència de gènere, l'aportació de les dones amb el seu treball no remunerat, la precarietat laboral, els Drets sexuals i reproductius...

Per tots aquests motius, ens afegim a les demandes dels moviments socials que reclamen invertir els esforços en recolzar la Plataforma de Beijing, una iniciativa mundial de l'any 1995 que ja incorporava les demandes dels Objectius del Mil·lenni quant a igualtat de gènere i va molt més enllà. Cal exigir als governs, que tornin a posar en el centre de les seves agendes els compromisos assolits aleshores.

OBJECTIU 4:
REDUIR LA MORTALITAT DELS
NENS MENORS DE 5 ANYS

“Un nen que mor de fam, mor assassinat”

Jean Ziegler

Relator de les Nacions Unides per a l'alimentació.
El País, dilluns 9 de maig de 2005.

Segons un informe de l'Organització de les Nacions Unides per a l'agricultura i l'alimentació, cada any moren al món 6 milions de nens i nenes abans de complir els 5 anys d'edat, la gran majoria a causa d'unes poques malalties infeccioses curables com ara diarrea, pneumònia, paludisme i xarampió. La incidència d'aquestes malalties no seria tan forta si gaudissin d'una bona alimentació que enfortís els seus sistemes immunitaris.

OBJECTIU 5:
MILLORAR LA SALUT MATERNA

Aquest és un objectiu que sorprèn pel seu plantejament de gènere, contradictori amb el que recull l'objectiu 3 relacionat amb l'empoderament de les dones, doncs en aquest les dones es presenten com a víctimes passives que necessiten una protecció especial. En lloc de fer menció expressa als seus Drets Reproductius, la Declaració del Mil·lenni va obviar-los, per les pressions dels governs de dretes i influenciats

pel fonamentalisme religiós, presents a les negociacions.

Actualment, les possibilitats que una dona mori per causes relacionades amb l'embaràs i el part és d'una de cada 17 als països menys avançats i d'una de cada 4.000 als països rics.

Aquesta dada està directament relacionada amb una altra: 200 milions de dones no compten amb els serveis anticonceptius segurs i eficaços que necessiten.

Altres qüestions que afecten la mortalitat de les dones durant l'embaràs tenen a veure amb que als països pobres, només el 58% de tots els parts tenen lloc amb l'assistència d'un assistent format a tals efectes.

OBJECTIU 6:
COMBATRE LA SIDA, EL PALUDISME
I ALTRES MALALTIES

“La salut és un dret humà fonamental a totes i cadascuna de les persones. Si no se satisfà ni garanteix aquest dret, la responsabilitat no és de les víctimes sinó dels qui *poden*, és a dir, dels poders econòmics (empreses, organismes multilaterals) i polítics (governos en tots els seus nivells: local, regional, nacional, internacional; lleis i institucions...) i ètic (tots els éssers humans i, de manera especial, aquells que tenen capacitat i

mitjans per a *poder fer-ho*". Organització Mundial de la Salut, Treatment Action Campaign.

Les malalties tenen un component social fonamental, en el sentit que les persones de classes més baixes en són més vulnerables, doncs es relacionen amb la pobresa, la fam, la manca d'aigua en bones condicions. No és estrany que la SIDA, el paludisme i la tuberculosi matin més de 6 milions de persones l'any, la majoria de les quals es troben a les parts més pobres del món, l'Àfrica subsahariana i l'Àsia meridional.

Contràriament a la lògica dels Drets Humans, en ser tractada aquesta qüestió com una mercaderia més, la investigació mèdica no es centra a desenvolupar les malalties pròpies de països empobrits, com són la malaltia de Chagas, la leishmaniosi, la schistosomiasi o la malaltia de la son.

OBJECTIU 7.

GARANTIR LA SOSTENIBILITAT DEL MEDI AMBIENT.

El compliment d'aquest objectiu és fonamental per a la reducció de la pobresa, doncs especialment en els països empobrits, la seva reducció depèn, entre d'altres coses, de que el capital natural i en particular, la diversitat biològica, es conservin.

En contradicció a això, la tendència de les polítiques econòmiques neoliberals dominants entre el sector privat i les institucions econòmiques internacionals, cerca la promoció del creixement

econòmic a expenses de la degradació ambiental.
OBJECTIU 8.

FOMENTAR UNA ALIANÇA MUNDIAL PEL DESENVOLUPAMENT

Del compliment d'aquest objectiu, en depenen tots els altres, doncs és l'únic que planteja algunes línies de treball per a modificar les causes estructurals de la pobresa, que tenen a veure amb les actuacions dels governs i els canvis necessaris en les polítiques públiques. Però ara bé:

- Institucions financeres internacionals com el Fons Monetari Internacional o el Banc Mundial posen l'èmfasi en la promoció del creixement econòmic a través de préstecs al sector privat i deixen de banda la promoció de polítiques socials relacionades amb la reducció de la pobresa.
- Els països donants d'Ajut Oficial per al desenvolupament només estan destinant el 0,26% del seu PIB l'any 2005, malgrat l'any 1970 l'Assemblea general de Nacions Unides ja va aprovar que hi dedicarien el 0,7%. Si destinessin aquest percentatge, s'assoliria un nivell d'ajuda superior al necessari per assolir els Objectius del Mil·lenni.
- Els pagaments derivats del deute extern, interessos i devolucions, superen els ingressos totals per exportacions de gran nombre de països del Sud i de sobres al conjunt d'ajut oficial

rebut. Per tant, els països empobrits no només no obtenen finançament extern, sinó que han de destinar part del seu escàs estalvi interior a l'amortització pendent.

- Si els països del Nord deixessin d'aplicar restriccions comercials als productes provinents dels països del Sud, l'increment dels seus ingressos per exportacions serien similars als nivells actuals d'Ajut Oficial pel Desenvolupament.
- De la mateixa manera, les subvencions dels països rics a l'exportació dels seus productes agrícoles, provoca la caiguda de preus dels productes locals en els països empobrits i la ruïna dels petits i petites productores. És l'anomenat *dumping*, que practiquen les empreses multinacionals, amb el recolzament dels governs dels països d'origen.

Per a concloure...

(o per començar...)

ens podem permetre el luxe de no ser idealistes?

Principals referències:

www.pobrezacero.org

www.sinexcusas2015.org

www.un.org/spanish/millenniumgoals

www.rebellion.org

www.madre.org

La palabra empeñada. Los objetivos 2015 y la lucha contra la pobreza. Plataforma 2015 y más. Ed. Catarata. Madrid, 2004.

Más allá del mercado: el futuro de los servicios públicos. Anuario de servicios públicos 2005\6. TNI / Public Services International Research Unit (PSIRU). Gener de 2006

Cooperacció

Sant Honorat, 7
08002 Barcelona
93 318 34 25
www.cooperacio.org
info@cooperacio.org

Amb el suport de:

Ajuntament **de Barcelona**